Ч. 44 (13.283). Львів, четвер 23. лютого 1933. Pocztowa opłatę zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Польські закони й український університет.

Становище українців до справи скасування автономії вищого шкільництва в Польщі.

(Промова посла Л. Макарушки на пленумі сойму 20. ц. м. при розгляді законопроєкту про академічні школи).

ПОСКІЛЬКИ НОВИЙ ЗАКОН ТОРКАЄТЬСЯ УКРАЇНЦІВ?

Урядовий законопроєкт про академічні школи торкається тільки посередньо культурного українського громадянства, тому, що ми досі ще не маємо власного університету. Мусимо сьогодні підкреслити з цієї високої трибуни цей на перший погляд неймовірний факт, що кілька міліоновому відломові українського народу в межах польської держави польський уряд і польський нарід не хотіли і не хотять признати цих мінімальних примітивних прав до нормального розвитку науки, до плекання наукового знання у власних академічних школах.

На засіданнях Освітньої Комісії представники Українського Клюбу зголосили до 2. ст. нового закону поправку, яка згадує український університет, але цю поправку більшість комісії відкинула. Становище більшости комісії несподіванкою для нас не було і бути не могло. Боротьба за український університет, за науковий осередок культурного життя українського народу на укріїнських землях у межах польської держави перейшла вже такі ріжні етапи„ таку тернисту дорогу, що така чи інша постанова у цій справі дивувати нас уже не може. І не станемо сьогодні переконувати панів про потребу приймити цю поправку; не будемо вказувати на погані наслідки такого негативного становища польського громадянства до тої культурницької потреби українського народу; не станемо переконувати навіть панів про потребу шанувати власні закони. Зате вважаємо доцільною річчю пригадати представникам польського громадянства, яке становище займав і займає польський нарід від ряду літ до тих „справедливих і благородних“ — як свого часу писав навіть проф. Станислав Ґломбінський „змагань українського народу до власного університету“.

ПОЛЬСЬКЕ СТАНОВИЩЕ ДО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

Становище польського громадянства у цій матерії надзвичайно послідовне. Метою того становища завсіди було і є до нинішнього дня недопустити до створення якихнебудь українських академічних шкіл, не допустити до креування українських катедр, головно на львівському університеті, а дальше — відсунути українську молодь від університетських студій. У XVIII ст., у часах, коли політична адміністрація в Галичині находилась у руках німецьких урядовців, істнували українські катедри при тодішнім німецькім львівськім університеті, істнувало т. зв. „студіюм рутенум“. У другій половині XIX ст. істнував при тім університеті цілий ряд самостійних українських катедр з українською викладовою мовою.

Однак одночасно зі зростом польських впливів — на львівському університеті загострюється національна боротьба, яка від того часу зазначилась кривавими слідами в історії боротьби українського народу за рідну високу школу. Прийшов момент, коли українська молодь масово покинула університетські мури; прийшов період численних арештувань серед молоді та процесів у звязку з боротьбою за рідну високу школу. У тому часі зпосеред української молоді впали й криваві жертви, жертви бойовників за високу школу.

Після світової війни сенат львівського університету зносить безправно і самовільно всі українські катедри на львівському університеті. Зате українська молодь творить власні приватні високі школи у Львові. Ті школи влада оголошує як нелегальні, а професорів, що викладають та молодь, що у тих школах студіює, переслідує поліція.

НИНІШНІЙ СТАН.

Який-же маємо стан нині? У справі українського університету істнує закон з 1922 р., значить зперед 10 літ. Той закон у ст. 24 заповідає оснування українського університету, а в ст. 26 взиває уряд виконати той закон до двох літ. Одначе мені здається, що того ніхто з панів не заперечить, що про виконання того закону ніхто ще досі з рішаючих у цій справі чинників поважно не думав і думати не хоче.

Не обманюємо себе, що ми моглиб змінити настрої польського громадянства у справі українського університету. Представники українського народу вже давно ствердили, що в польських законодатних палатах нема навіть теоретичної змоги переконувати польських послів про справедливі українські домагання. Від ряду літ ми, представники українського народу, примушені виголошувати наші промови в соймі не для переконування панів у тій чи іншій справі, для їх річевого обговорення, але виголошуємо їх для ствердження історичних фактів, для позлишення документів про умовини й методи, з якими ми мусимо боротися.

ОБОСІЧНА ПРАКТИКА.

Одначе маємо враження, що ті методи польського парляментаризму, що їх пристосовують так успішно у відношенні до представників непольських народів, мають злі наслідки для національного життя польського. Панове легковажили цілу низку політичних проблем польської держави, цілу величезну проблему національностей, панове ввели несвідомо — задивлені в конечність наложили каганець на політичне й культурне життя національних меншостей — в політичне польське життя методи з ґрунту фальшиві, методи, які відсуваєте нині. Коли ціла незалежна польська опінія мусить нині вести тяжку і безнадійну боротьбу в обороні таких слушних постулятів, як свобода і розвиток науки, як самоуправа наукових кузень, то мусите самі признати, що історія в цьому випадку досить прикро собі закепкувала.

Бо той факт, що польський нарід не хотів і не хоче признати українському народові тих мінімальних примітивних прав до власної культури, до власних високих шкіл, — той факт мусів мати неґативні наслідки для культури й науки польської. Якщо професори польських університетів побоюються нині, що предложений закон може стати „найтяжчою плямою польської культури, може бути гробом польської науки“, то ми додамо до того, що правдива духова культура народу може розвиватися тільки тоді нормально, коли вона з належною пошаною ставиться до культури й науки народу чужого.

До цілости закону і до його засадничих напрямних ставимося неґативно. Те наше становище випливає передовсім з нашої демократичної політичної програми. Свободу науки уважаємо одним з найважніших постулятів культури кожного народу, уважаємо великим політичним досягненям. Одначе не можемо промовчати, що не легко нам приходиться боронити засад, які у практиці зверталися цілим своїм вістрям передовсім проти нас. На самоуправі університету українське громадянство виходило — передовсім у Львові — завсіди якнайгірше. Панове професори польських університетів боронять сьогодні завзято автономних прав академічних шкіл, боронять прав на свободу науки, боронять тих засад, яких іншим не хотіли признати. Те саме відноситься до більшости польської молоді, що боронить нині всякими можливими способами свободи академічних прав, а яка українській молоді не хотіла признати примітивних прав, щоби вчитись у рідній мові.

ДОЛЯ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ЛЬВОВІ.

Сенат львівського університету ще в останніх роках минулого століття заняв становище, що не треба допускати українських професорів до викладів у львівськім університеті. Професорська колеґія відкидала з правила габілітаційні праці українських професорських кандидатів, ті самі праці, на яких підставі ті кандидати діставали катедри у чужих університетах. Українську молодь переслідував сенат за українські університетські друки, за індекси з українським текстом, за кожний вияв національних почувань.

А нинішні відносини? Неофіціяльний нумерус клявзус супроти української молоді погіршується з кожним роком. Малий приклад: на ветеринарійну академію у Львові приняли у 1927-8 р. українських студентів 40, у 1929 — 25, у 1930 — 13, у 1931 — 9, у 1932 — 7. Українське академічне товариство самопомочі розвязав сенат львівського університету ще у 1929 р. і досі не дав дозволу на заснування нового. Уживати терміну „український“ на університетському терені не вільно. На прохання українських студентів внесене у справі заснування власного товариства на одному з відділів, відповідає о. ректор Ґерстман письмом з 25. листопада 1932 р., отже кілька місяців тому, де дозвіл на заснування товариства він звязує з умовою, що у статуті буде скрізь счеркнений термін „український“. З допомогових університетських фондів, які як відомо, повстають зі студентських оплат, українська молодь користати не може.

Здається, що все те дає мале моральне право панам професорам польських університетів, головно львівського, так багато говорити і писати нині про свободу науки та в обороні самоврядування академічних шкіл. Адже проф. Ст. Ґломбінський іще у 1902 р. у своїй брошурі „Замах на польський університет у Львові“ накликував академічний сенат, щоби „покликати поліцію та військо для оборони поваги та чести високої школи“. Атмосфера, витворена у польських університетах, створила сприятливі обставини для уряду, щоби предложити такий проєкт закону. Там, де нема пошани свободи і культури чужих народів, там раніше чи пізніше мусіли зродитись такі закони, що замикають рот науці.

ПОКЛІН І ВДЯЧНІСТЬ ЗАХІДНИМ ОПІКУНАМ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

У нинішній добі та обставинах, незвичайно важких для розвитку української науки та культури, згадуємо з вдячністю дружню руку деяких західньо-европейських народів, яку вони нам подали. Ми вдячні їм за захист для наших наукових установ, за матеріяльну та моральну поміч українському студентству. Зате не можемо зрозуміти здивування, часто і обурення деякої частини поль. преси з приводу таких фактів, як і з приводу виїзду поважного числа наших студентів на закордонні студії. Серед великих перепон, у боротьбі за істнування, молодь наша добуває собі знання в університетах чужих і власних за кордоном і там учиться шанувати культуру свого народу, виборену такою дорогою ціною. Того природного гону українського студентства, що шукає належного йому знання та науки, не всилі стримати ніякі нострифікаційні цькування, ані адміністраційно-поліційні перепони.

НІЩО НАМ УЖЕ НЕ ПОШКОДИТЬ...

Предложений проєкт закону не може погіршити становища української університетської молоді, бо небагато ще лишилось до погіршення такого становища. Із принципіяльних мотивів Український Клюб голосуватиме проти закону

Стан українського університету у Празі.

(Лист із Праги).

Наш університет існує одинадцятий рік та утримується виключно на кошти Чехословацької Республіки і її високого президента Т. Г. Масарика. Українці покищо не зложили на свій університет ані одного сотика. Яку величезну вагу має університет для відродження нації, це в поневолених славян перші зрозуміли чехи. Ще 50 років тому, а саме 14-го жовтня 1882 р., по довгій та впертій культурній боротьбі відкрили вони в Празі чеський університет у складі двох факультетів — фільософічного та правничого на чолі з ректором славним чеським істориком п. Томеком. Університет оправдав себе: з невеликого він виріс у ціле огнище чеської науки нарівні з кращими европейськими університетами.

Українці почали будування свого власного університету у Празі у складі двох факультетів — фільософічного і правничого. Шляхотні чехи, навчені власним досвідом, зрозуміли вагу бажання українців, пішли їм назустріч, дали місце й кошти для університету.

Що зробив за десять років український університет, це широкому громадянству відомо з надрукованих звітів. Але не всім відомо, в якому матеріяльному стані перебуває університет нині.

Щедрість чеського уряду, самозрозуміло, не може бути безмежна, особливо підчас сучасної господарської кризи; він нам дає те, що може. Але й українцям треба знати честь та вже хоч трохи самим подбати про свій університет. Український університет у Празі тепер єдиний у цілому світі; бо ні поляки в Галичині, ні більшовики на Радянській Україні не дозволяють, щоб там повстав самостійний український університет. Університет, направду кажуть, є мозок нації, а разом із тим показчик того, на що здібна в ділянці науки нація. Кожний університет повинен мати свою традицію: старші покоління відходять, а на їх місце приходять молодші; старий свій досвід і знання передають молодшим. Все, що є в нації здібного до науки й готове присвятити себе їй — мусить мати доступ до університету та його підтримку. Але опріч усього того, щоб існувати, університет мусить мати матеріяльні засоби.

На жаль, щодо тих засобів стан університету дуже злий. Недостача матеріяльних засобів не тільки не дає змоги університетові як слід виконувати своє призначення, а просто загрожує йому загибелю.

Перш за все головно через недостачу відповідних засобів університет утратив частину своїх професорів; дехто з професорів приняв чеське громадянство і перейшов на чеську службу; дехто виемігрував до Америки; дехто перейшов до Польщі у варшавський Український Наук. Інститут; дехто вагався й вагається між Берліном і Прагою; а один із доцентів пішов на працю до американського Форда, що зрештою й не дивно. Справді, утримання професорів дуже мізерне; та й то з причини сучасної господарської кризи виплачують їм нерівномірно й несвоєчасно. Напр. 1. вересня ц. р. професори одержали по 800 ч. к. — це щось трохи більше ніж 25 долярів, а 1. жовтня по 350 ч. к. Питаю одного професора: чи може він вижити за ці гроші, а він відповідає: „Вже третій місяць за кватиру не заплатив“. Матеріяльно незабезпечений професор працювати не може. Непевність у завтрішньому дні, як Дамоклів меч, висить над його головою.

По-друге старші професори, по праву, повинні б піти на емеритуру; біля половини їх є в поважному віці — від 85 до 60 літ; а поставити на їх місце молодших нема змоги, не тому, що таких нема, а тому, що університет не може підтримувати їх матеріяльно. На одному з прилюдних засідань у академика Ст. Смаль-Стоцького вирвались у розпуці такі слова: „Маю досвід і знання, а не маю кому їх передати“.

Для прикладу назву декого з молодих учених: д-р Олег Кандиба, син нашого поета Олеся, видатний археольог; цього літа працював, як знавець в Американській Експедиції на археольогічних розкопках у Сербії; багато про це писалось у сербських часописах; д-р Мих. Антонович, внук славетнього історика Володимира Антоновича; компетентні люди кажуть, що він переняв хист і здібність діда; д-р Орелецький знавець мало не всіх европейських мов, працює в ділянці політичної економії. Багато ще імен я міг би назвати, та що з того? Молоді учені потребують хочби мізерної підтримки від університету; а університет не може їм дати навіть 100 ч. к. на місяць.

Третє — в рукописах лежать твори професорів і молодих учених. Друк у Чехії нині вдвое дешевший, ніж було раніше; але університет за відсутністю засобів не має змоги випустити у світ ані одного аркуша друку.

Хто уважливо дивився на життя університету за останні роки, той не міг не помітити, що через недостачу відповідних засобів університет крок за кроком котиться до своєї природної смерти.

Ніхто ніколи не мав сумніву щодо жертвенної здібности українців, але якщо до цього часу вони не звертали уваги на матеріяльний стан університету, то вина за це лежить не на них, а на університеті: університет увесь час мовчав, а, як кажуть, „у німого жебрака — порожня торба“.

Недавно сенат університету, за ініціятивою проф. академика д-ра С. Дністрянського, занявся справою утворення допомогового фонду при університеті. На чолі університету стоїть ректор академик д-р Іван Горбачевський, особа, що тішиться великим признанням і в українських і в чеських кругах, як бувший ректор чеського університету; можливо, що йому пощастить зрушити з мертвої точки справу допомоги нашому університетові. Але й українці повинні прийти своїми жертвами на поміч університетові, памятаючи, що: 1. університет — це справа національної чести; 2. що проволікання допомоги часом буває подібне смерти; 3. що занедбати університет і тим його знищити — дуже легко, а наново створити — вельми тяжко.

А. М. Андрієвський,
бувш. член Директорії УНР.

Прага,
Український Університет
вул. Штепанська 49/II.

Пізнаваймо наші досягнення.

Гостина члениць Філії „Союзу Українок“ і „Будучности“ в домівці „Маслосоюзу“ у Львові.

За ініціятивою Філії „Союзу Українок“ відбулися 12. II. 1933 вже вдруге ширші сходини його членів у домівці „Маслосоюзу“ при вул. Гловацького 23. Разом з членками Т-ва українських робітниць „Будучність“ зібралося понад 220 осіб.

Першою точкою програми був реферат інж. Хромовята, з якого члениці „Будучности“ довідались про значіння кооперативи для українського народу. Прелегент представив біду й нужду села. Хоч нарід живе на дуже богатій українській землі, то сам бідний, підчас коли ріжні посередники дуже збогатилися і живуть у достатках. Причиною цього є те, що ми досі жили незорганізовано, кожний для себе. Тепер взялися ми до зорганізування народу в кооперації, яка осягнула великі успіхи, особливож кооперативи „Маслосоюзу“. На задвання збуту молока в кооперативний спосіб є дуже сильне і важне не тільки з огляду на кооперативи споживчі, здоровля, вигоду і час господинь, але також з огляду на теперішні гігієнічні вимоги: як населення, так і влада чимраз більше звертають увагу на чистоту, смак та повну вартість молока. Прелегент вказав опісля на способи контролі якости молока і щодо чистоти і щодо скількости товщу. Зокрема підніс значіння кооперативи для жіноцтва на селі і в місті.

Цінних думок гарно опрацьованого реферату, як рівнож практичних пояснень дир. Мудрика вислухали робітниці з великим зацікавленням і вдякою.

В дискусії забирали голос пп. Конрадова і Тишинська, при чому п-і Конрадова вказала на завдання члениць „Будучности“, як вони у практиці можуть причинитись до розвою такої установи, як „Маслосоюз“.

Опісля учасниці мали нагоду подивляти якість продуктів „Маслосоюзу“ при обильно заставлених столах, серед милої товариської гутірки.

На закінчення сходин відбулась екскурзія члениць по всіх забудуваннях та відділах „Маслосоюзу“.

Це коротке гостювання в домівці „Маслосоюзу“ переконало учасниць глибоко, що установа нашої молочарської централі побудована на поступових і суто кооперативних основах.

Кооперативна ідея великої ваги для українського народу, має особливе значіння для жіноцтва. Треба би втягнути жінок масово у члени кооператив, виробити в них зрозуміння кооперативної ідеї — це завдання сільських організаторок і міських провідниць жіночих робітничих мас.

Ініціятива Філії „С. У.“ у Львові дала почин гарному й корисному ділу. Перше Т-во, яке пішло слідом філії, було Т-во „Будучність“. Добре булоб, аби й інші т-ва пішли їх слідом не тільки у Львові, але й на провінції. Всі філії „Союзу Українок“ та інших жіночих і нежіночих товариств повинні причинитись до якнайширшого розпропагування власних і то першорядних виробів, які своєю добротою і смаком здобули собі признання на цілому світовому ринку.

Учасниця.

Японсько-китайські бої.

ЛЬОНДОН, 21. II. ПАТ. На основі інформацій з японських джерел наспіли сюди вістки про завзяті бої на границі провінції Джеголь. Японці, кажуть, перші заатакували китайські відділи.

ТОКІО, 21. II. ПАТ. Японське міністерство маринарки приказало старшинам і морякам бути в поготівлі. Міністерство війни заборонило оголошувати відомости в справі операцій в Джеголю з вийнятком урядових вісток, щоби китайці не знали про рухи японських військ. Японці не розпочали ще операцій в більші розміри. Правдоподібно вони розпічнуться незабаром. Вступом до тих операцій були вчорашні сутички під Чао-Ян-Су.

ТОКІО, 21. II. ПАТ. Останні відомости в справі бою під Чао-Ян-Су стверджують, що японці розпочали контратаку і правдоподібно посунуться на Пекін, щоб опанувати залізничу лінію. Біля 30-тисячна китайська армія є сконцентрована в трикутнику між Пекіном, Чао-Ян-Су і Нан Ліном.

Зносять прогібіцію в Америці

ВАШИНГТОН, 21. II. ПАТ. Палата репрезентантів приняла 289 голосами проти 121 резолюцію, яку недавно приняв уже сенат у справі знесення прогібіції. Тепер кожний із 48 стейтів має зокрема заявитися за або проти прогібіції. Щоби рішення законодатних установ осягнуло правну силу, обовязуючу на всій території Злучених Держав, вимагане число 3/4 усіх стейтів. Рішення сенату й палати репрезентантів щодо знесення прогібіції стається додатком до конституції й не вимагає затвердження президента Гувера.

ВАШИНГТОН, 21. II. ПАТ. Після приняття палатою репрезентантів рішення про знесення прогібіції група депутованих зложила проєкт закону, що уповажнює конґрес скликати в 48 стейтах конвенції, що мають рішити про становище поодиноких стейтів у цій справі. Проєкт має на меті ударемнити маневр прихильників прогібіції в тих стейтах без виразної більшости, що хотіли би відсунути якнайдальше час знесення прогібіції безнастанним відкладанням конвенцій, які мали би затвердити рішення законодатних установ.

Король Карло про румунські події.

ПАРИЖ, 21. II. ПАТ. Румунський король Карло приняв у Букарешті визначного репортера „Ле Журналь“ Жео Льондона. На замітку журналіста, що частина преси представила комуністичні події в Букарешті як вступ до поважнішого руху, спрямованого проти короля, король Карло ствердив, що здає собі якслід справу з того, що останні події використали деякі чинники проти нього як короля та людини, однак всі ті, що надіються вимусити тим способом на ньому абдикацію, помиляються грубо. Відповів їм словами Мек-Магона, казав король: „Я тут є і тут лишаюсь“. Це комуністична офензива, зорганізована за границею й румунська поліційна влада має про неї докладні інформації. Можливе, що з огляду на негативний вислід комуністичних „зусиль вони повторяться трохи пізніше. Однак всі ті спроби будуть здавлені безпощадно.

Криза розбройної конференції.

В політичних колах великодержав велике враження зробив виїзд німецького делегата на розбройну конференцію Надольного із Женеви до Берліна. Тут зложив міністрові закордонних справ Нойратові звідомлення про ситуацію в Женеві та був приявний на послуханні у канцлером Гітлером і віцеканцлером Папеном. Опісля виїхав назад до Женеви, де в середу, 22. ц. м. відбудеться вирішне засідання головного комітету розбройної конференції.

Ситуація в Женеві загострилася після подій в останніх днях. Дипльоматичні кола рахуються з тим, що в цьому тижні прийде в Женеві до поважних рішень і важких конфліктів. Дехто побоюється, що ціла розбройна конференція в найближчих днях розлетиться.

Посвячення домівки „Центробанку“.

У вівторок, 21. лютого ц. р. відбулося в полудневих годинах посвячення нової домівки „Центробанку“ при вул. 3. мая ч. 15 (власна камениця). Акту посвячення доконав Преосв. еп. *Іван Бучко* в асисті о. мітрата *Базюка, о. крил. Ковальського і о. Семчишина.* Співав архикатедральний хор при церкві св. Юра. Обряд посвячення відбувся в нових, гарно уряджених бюрах банку в партері. На першому поверсі, у бюрах дирекції відбулася друга частина свята, яку заініціював прегарною промовою про минуле й теперішнє „Центробанку“ та про його ролю в житті нашої кооперації голова Надзірної Ради д-р *Михайло Волошин.* Він зложив і подяку Преосв. І. Бучкові та оо. крилошанам за посвячення і поблагословлення нової домівки. Преосв *еп. Іван Бучко* зложив під кінець управі „Центробанку“ сердечні побажання. На цьому й закінчилось це симпатичне свято. Ми бажаємо від себе „Центробанкові“ з тієї нагоди теж якнайкращих успіхів у його відповідальній праці.

—o—

Із судової салі.

Відгомін одного вбивства з 1919 р. перед стрийським судом.

Дня 18. II. ц. р. відбулася перед лавою присяглих у Стрию розправа проти *Михайла Фреїка,* українського селянина з Библа коло Рогатина, обвинуваченого у злочині зі ст. 225 к. к., поповненому весною 1919 р. на особі лісничого в Човганах коло Болехова. В тому часі Фреїк служив як підстаршина при українській кавалерії. По словам акту обвинувачення Фреїк, що враз з іншим підстаршиною в часі патрулі леґітимував українських жовнірів і дезертирів, стрівув і лісничого Шміґельського, якого казав арештувати і бив та знущався над ним так, що він наслідком побоїв згинув. Робив це Фреїк, мовляв, свідомо, аби позбавити пок. Шміґельського життя з мотивів національних, бо Шміґельський був поляк. Підмовили Фреїка і тов. до вчинку місцеві селяни з пімсти за те, що Шміґельський ще перед війною застрілив українського селянина, якого приловив на шкоді на двірськім полі і був за це караний навіть вязницею.

Про справу довідалася конфіденціональним шляхом поліція, яка спершу вела її ще й у іншому напрямі. А саме: Перед відходом українських військ за Збруч хтось обрабував двір у Човганах. Цей вчинок приписували українським військовим відділам, що стояли в Човганах, особливож старшинам тих відділів, між якими поліція вигадала Льва Лепкого й А. Красноперу. Так само приписувала поліція вбивство Шміґельського приказові тих старшин.

Вже в часі судового слідства справа виясилася настільки, що всякі доходження проти бувших старшин Л. Лепкого й А. Краснопери застановили. Довго пошукували за іншим здогадним виновником убивства лісничого, якимсь Шимковим, але безуспішно. Отже обвинувачували тільки М. Фреїка.

Розправа, якій проводив суддя Рибіцький, а обвинувачував прокуратор Д. Валіш виказала деякі цікаві моменти. Фреїк боронився, що вдарив тільки кілька разів нагаєм по плечах Шміґельського, який мішався йому до службових чинностей, а далі казав його арештувати другому підстаршині Шимкову. Нічого більше позатим не знає, як тільки те, що як за деякий час повернувся з патрулі, то застав Шміґельського тяжко побитого. На приказ команди української військової частини роззброїли його й Шимкова, арештували і відіслали до диспозиції суду у Стрию, звідки їх по кількох тижнях випустили у звязку з евакуацією Галичини українською владою. Обвинувачений вернувся до своєї частини і відбув з нею кампанію на Наддніпрянщині аж до 1920 р. Тимчасом українська військово-лікарська комісія перевела секцію тіла пок. Шміґельського і ствердила, що він згинув не наслідком побоїв, які були самі для себе тяжким ушкодженням тіла, а наслідком удару серця.

Свідки не пізнали в особі Фреїка справника вбивства та потвердили назагал його оборону, що більше бив Шміґельського другий підстаршина Тимків, який згинув на Вел. Україні в бою з більшовиками.

Прокуратор покликувався на протоколи зізнань зятя пок. Шміґельського, москаля емігранта Іванова (що одинокий з родини був при секції тіла), які він мав зложити перед польською комісією в Болехові в серпні тогож року. Ці протоколи надіслано з державного архіву у Львові. Тимчасом Іванов сам та його жінка і швагер, діти пок. Шміґельського, рішуче заперечили, немов би Іванов був колинебудь переслухуваний якоюнебудь польською окремою комісією, а був тільки й виключно слуханий як свідок у цій судовій справі. Значить: протоколи тої комісії не могли мати доказової вартости.

Присяглі увільнили обв. Фреїка 9 голосами проти 3. Боронив адв. *д-р Роман Домбчевський.* Розправа була явна.

—o—

Гітлер зміняє поліцію.

БЕРЛІН, 21. II. ПАТ. Вчора вислано на відпустку 13 вищих службовців берлінської поліції, що належать до соціял-демократичної партії. В найближчому часі будуть переведені персональні зміни на вищих адміністраційних становищах у Прусії. Мають уступити надпрезиденти поліції у Бресляві, Штеттені та інших містах.

Кривава міжпартійна боротьба.

БЕРЛІН, 21. II. ПАТ. В місцевости Кайзерлявтерн (Пфальц), де на виборчому вічу партії центрової та баварської людової промовляв б. канцлер Брінінґ, прийшло вчора до кривавої сутички між членами республиканської орґанізації збройного поготівля і націонал-соціялістами. Три члени поготівля потерпіли тяжкі рани, кільканацять лекші.

У Франкфурті над Меном у сутичні між націонал-соціялістами і комуністами двох комуністів ранили тяжко. Один із них помер.

—o—

Напосілися на Рузвельта.

В руки тайної поліції у Вашинґтоні попав лист, з якого виходить, що ґрупа анархістів плянує новий замах на през. Рузвельта. На основі листа арештовано пятьох анархістів.

—o—

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 23. ЛЮТОГО 1933.

М. РУДНИЦЬКИЙ. 3)

ПРИМХИ МОВИ І ФАХОВОСТИ.

3. Правильність і критерії.

Наша мова у нинішній стадії, зрозуміла річ, повна сумнівів і хитань. Від сумнівів і хвилювань не вільні теж найбільше вироблені, а проте постійно кодифіковані мови (напр. французька), залежні інколи від примх, що ґлузують із найсильніших доказів фахових граматиків.

Фільольоґ, що не має зрозуміння для загальних питань мовознавства, мусить обмежитись до дуже тісного кола граматичних правил, які мають здебільша тільки педаґоґічно-практичне значіння. Кожне питання ляіка: „Чому оце слово й оцю форму вважаєте правильними, а тамті ні“? — звязане з цілою низкою загальних проблем лінґвістики, до яких ріжні вчені підходять ріжними методами.

Що таке „правильність“ якоїсь мовної форми? — Звичка, піддержана авторитетом літератури і граматики. Шекспір, Гете і Шевченко вживали багато слів і форм, які не дійшли до нинішньої літературної мови; кожний із них підніс на педестал літературної мови багато слів і зворотів із намулу буденної або народньої мови, колись знехтованих, незапримічених. Майже кожний мовний дивогляд можна найти десь у якогось письменника, інколи й першорядного. А проте і найбільші дивогляди виборюють собі згодом право громадянства, коли тільки ґрупа письменників передає їх із одного покоління у друге, або загал починає їх уживати так часто, що приневолює письменників їх повторяти.

Фільольоґ, що розяснює нам походження слів і форм, їх посвоячення з чужими мовами, самозрозумілі або химерні їх метаморфози, коли хоче відповісти нам на питання: яке, яка краща? — в остаточній аналізі йде за якимсь ідеалом краси, за ідеальним зразком, згідно з яким хотів би впливати на сучасний і майбутній розвиток мови. Коли ми нині суперечаємось за чистоту і правильність рідної мови, то в першій мірі повинні би порозумітись щодо мети, до якої прямуємо; вона находиться поза межами „доказового матеріялу“: це-ж загальні ідеї, закрашені нашим особистим смаком, ідеї про те, як уявляємо собі духа рідної мови.

Одні із нас — так само як наші письменники і вчені — хотіли би втягнути якнайбільшу скількість слів і форм без огляду на те, чи вони вживані нашими найближчими сусідами чи мають 50 або сто літ; другі нпр. хотіли би нашу мову якнайбільше наблизити або віддалити від російської; треті очистити із слів, запозичених з европейських мов, щоби підкреслити нашу самостійність; ще інші воліли би піти радше за прикладом англійців, ніж чехів і залишити якомога більше загальних абстрактних слів спільного надбання латинсько-грецької культури, не заступаючи їх новотворами.

Справжній фільольоґ-лінґвіст повинен відчувати природні нахили, штучні тенденції та зовсім припадкові обставини, що рішають про напрямок, у якому розвивається мова даної доби. Коли він із фаховим знанням єднає літературний хист, тоді він може впливати на цей напрямок не менше, як популярні письменники та популярна преса. Мова, так само як мода, знає закон „найменшого спротиву“, „закон самозбереження“ і права жіночої примхи — бажання новини, оригінальности, ірраціональної реакції на занадто „старі“, „немодні“ зразки естетичного вислову.

Із чисто наукового погляду нема гарних і поганих слів, природних і неприродних форм фільольоґ, як природознавець, може більше захоплюватись рідною потворою, ніж нормально розвиненим зразком, відомим у міліонах примірників. А проте, коли приходить мент остаточної оцінки, він мусить розглядати мову, як орґанізм здатний до боротьби і мусить здати собі справу: чому саме такі-то „типи“ (слів, форм) мають більше даних до перемоги, або чому такі-то мусять занидіти.

Усі наукові методи перевірки та оцінки „правильности“ не тратять своєї сили, навпаки: теоретичне фільольоґічне знання охоплює теж усю царину соціольоґічних та естетичних моментів, що рішають про кожночасний стан літературної мови. Граматика без огляду на те, чи вона шкільна, академічна чи історична — цікавиться критерієм „правильности“. Та на дні всіх загальних дискусій про форми мови, які борються за право громадянства в літературі та практичному житті, притаєна лінґвістична проблема „правдивости“, тотожної з „красою“.

Граматика вчить нас, як правильно говорити, себто подекуди користуватись мовою як мистецтвом. Усяке мистецтво звязане з хистом відчувати красу та індивідуально її висловлювати. Клопоти нашої сучасної літературної мови звязані з ріжними проявами нашої державно-політичної траґедії; з одного боку йде насильна нормалізація ріжних форм, що не мали часу стати „нормальними“, себто поширитись; з другого робітниками пера стало у нас надто багато людей, які не мали часу навіть засвоїти собі первісні підстави української мови, що інколи не є для них навіть рідною.

Чотири кордони, всі наші авторитетні мовознавці поза межами Галичини, останній твір збірної співпраці для кодифікації граматичних правил — т. зв. харківський правопис — виявив повну розбіжність думок саме серед наших найбільших авторитетів! Хоч сядь та й плач.

Рятуймо підльвівське село!

Українці села Кривчич бють на трівогу й просять допомоги.

Від Редакції: Нижчепавелений поклик віддаємо під особливу увагу наших вищих церковних чинників, стверджуючи з жалем, що це справді дуже прикре й ненормальне явище, щоби українське село під самим Львовом виключно через брак усякої духов вої опіки впродовж довгих літ — майже ціле відпало від рідної Церкви й рідного народу та щоби у такому підльвівському селі не було навіть гарної церкви! Такий факт спо нукує до дуже невеселих рефлексій на тему наших церковних відносин.

Громада Кривчичі спала досі сном блажен ених. Ніякого знаку життя не давала про себе ані на полі релігійнім ані культурно-націо нальнім.

Старенький парох Знесіння (Кривчичі нале жать до Знесіння) не проявляв ніякої діяльно сти. Також і світські люди зовсім не цікавилися життям Кривчич. Дивним це видається, коли зважити, що Кривчичі це передмістя Львова. Отже ее важко булоб львівським товариствам навязати контакт з Кривчичами та повести, а бодай започаткувати культурно-освітню працю. Цього на жаль не зроблено.

Цю бездільність використали наші сусіди і повели зі здвоєною енергією працю. Побудували косцюлок, позакладали культурно-освітні това риства, до яких втягнули багато наших людей. І нині Кривчичі тратять український національ ний характер. В такім незавиднім стані застав Кривчичі новий священик о. Володимир Хари ня. Цей молодий духовник зрозумів, яке велике значіння мають для нас Кривчичі, як підльвів ська громада, і взявся щиро з великою енергією та запалом до праці над релігійно-національним піднесенням Кривчич. В теперішних обставинах найкраще зорганізувати кривчицьких українців коло гр.-кат. церкви і тим самим відтягнути їх від денаціоналізуючого чужого впливу. Але на ша церковця находиться в жалюгідному стані. Смуток огортає, коли дивится, як виглядає Храм Божий. Місцевий Парохіяльний Комітет постановив відновити свою церковцю. Та на це треба грошей, яких серед самих кривчичан не сила зібрати, бо всіх греко-католиків в Кривчи чах є нині вже лише яких 150 душ, переважно людей бідних, а подекуди й мало свідомих. Поча ти серед них освідомлюючу громадську роботу від грошевих збірок — це небезпечно, бо воно може викликати саме протилежний вислід.

Тому то згаданий Комітет звертається з го рячим проханням до українського громадянства, щоби воно прийшло йому з матеріяльною поміччю в цій важкій ситуації. Вона стане одночасно принукою для декого малосвідомого зпоміж нас, а нам поможе розбудити релігійне і національне життя Кривчич.

Гроші просимо слати до Кооп. Банку „Дністер“, на вкладкову книжечку ч. *16.159.*

КОМІТЕТ.

Перед світовою господарською конференцією.

ЛЬОНДОН, 21. II. ПАТ. З Ню Йорку повідомляють, що після вчорашньої конференції між през. Рузвельтом і британським амбасадором Ліндсеєм добре поінформовані кола надіються швидкого скликання світової господарської конференції й переложення тягару переговорів у справі ревізії воєнних довгів на пізніший час незалежно від вислідів світової конференції.

Ким був проф. Кізеветтер?

Лист до Редакції.

Високошановний Пане Редакторе!

Не відмовте, будь ласка, надрукувати в „Ділі“ цього листа. В ч. 17 „Діла“ появилася „посмертна згадка“ д. С. Сірополка про Кізеветтера, в якій неправильно вияснена дійсна постать і роля Кізеветтера, що проголосив своїм завданням переслідування й нищення всього українського, починаючи з українського імени. Як українононависник і гнобитель правди та своїми моральними поняттями про людську гідність і права людини він не міг бути дійсним ученим. Подамо лише один факт.

25. березня 1929 р. російське Т-во „Єдінство“ розіслало з Праги своє „Воззваніє“ з закликом вступати в його члени для „дєйственнаво“ походу на еміграції проти „малорусскаво“ і „белорусскаво“ визвольного руху. Тут же подано наклеп, що цей рух „поощряется и поддерживается іззне“. В „Воззваніи“ сказано, що „русскій“ нарід уявляє собою „єдіную русскую народность“ з трьох гілок, але істнування „малорус. и белорус.“ гілок вносить „язиковий, культурний і державний раскол“, а тому Т-во ставить своїм завданням „протіводействовать политикам расчленения русскаго народа“ з його єдіним „русским язиком“. Своє „действенное участіе в ответственной работе“ в Т-ві зголосили: П. Струве, кн. А. Волконскій, В. Мякотин, А. А. Кізеветтер, Е. Шмурло і ін.

Протиукраїнська робота Струве відома всім. За неї були вдячними йому охранка, Столипін, всі українофоби. Це його гасло: „Бороться с украинством енергично и без всяких поблажек“. Програма „Єдінства“ складена до цьому принципі. Кн. Волконскій з 1920 р. видав 3 книжки по цій програмі у франц., англ. і рос. мовах та декілька брошур. Всі ці друки є виявом повного неуцтва і маніякальної ненависти та злоби проти українського визвольного руху. Кізеветтер визнав їх наукоьими, бо став співробітником Волконського й одним із видавців його брошури: „Имя Русі в домонгольську пору“, де повторено попереднє. Українських істориків названо фальшівниками, містифікаторами, обманцями і ін.

В. Мякотин в 1926-7 р. обіхав Европу з лекціями спеціяльно проти українців, щоб піднести протиукраїнську пропаганду московський підрізав поганьблення усього українського перед чужинцями. В „Слав. Св.“ він, щоб довести істнування „Єдінаво русскаво народа“ подав сфальшовану цитату (Ноябрь, 1926, с. 162—3). В лекціях вказував, що українці відріжняються від москалів „вродженим комунізмом“ та „погромами евреєв“. „Руль“, де Кізеветтер був співробітником (це спадкоємець одеського жидівського „Сіону“, що прославився українофобією) особливо підхопив фальшиве твердження М., що „никаково договора в 1654 г. не било, а било только принятіе Малороссіей подданства“.

А проф. Шмурло в 1924 р. надрукував отвертий „Завет будущім поколеніям довершіть племенное обєдіненіе русской народності“ прилученням до Москви, Галичини і Підкарпаття. („Введ. в Рус. Іс.“, с. 174).

Отсе товариство, ідейне багатство і робота Кізеветтера. Москалі проливають за ним сльози разом з усіми україножерами. Українціж повинні знати, хто є і був їх ворогом свободи, людських прав, національного життя, щоби не славити тих, хто оплюває навіть українське імя.

Прошу прийняти запевнення в поваз! до Вас, паке Редакторе.

2. II. 1923. С. Шелухин.

Туристичні поїзди.

Нова концепція. — Нічліги у ваґонах. — Пляновані виїзди вже в суботу.

„Нарти—Брідж, якою то назвою охрестили в Польщі дешеві туристичні поїзди, здобули приступом симпатії міщухів. Як подає „Курер Поранни“ з 21. ц. м. „управа залізниць, кермуючись передовсім великою доходовістю цієї імпрези, задумує утримати цей рід туристичних виправ як постійну інституцію зимою і літом. Плянують не тільки значно поширити обсяг тих прогульок, але що найважніше — поїзди малиб відходити вже в суботу пополудні.

Досі Ґенеральна Прокураторія противилась улаштуванню нічлігів у вагонах, спираючись на збільшену відповідальність залізниці в такому випадку. Тепер — як подає авторитетний інформатор „Курера П.“ — вдалось винайти концепцію, яка узгіднює застереження Прокуратури з нічлігами. Цю концепцію розглядає тепер центральна залізнича влада у Варшаві.

Зі сойму.

СПРАВА УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ЛЬВОВІ.

У вівторок у соймі йшла далі дискусія над урядовим проектом про академічні школи. Маршал обмежив час промов для кожного уступу до 15 хвилин.

У дискусії пос. **Загайкевич** (Український Клюб) поставив внесення, щоби до числа академічних шкіл у Польщі додати український університет у Львові.

Внесення це піддержав пос. **Дібоа** (ППС). Маршал прикликав його тричі до порядку. Пос. Дібоа сказав м. і., що санація не згодиться на створення українського університету у Львові. Взаємини між українцями й поляками в Сх. Галичині загострюються. Пок. Голувко хотів посередничити. Про загадочну смерть Голувка появилися були ревеляції в „Фос. Цтг.“, та вони не дісталися до Польщі, бо їх сконфіскували.

В цьому місці маршал перебив пос. Дібоа. Пос. Дібоа заявив на це, що тому, що не може говорити, ствердить лише, що місія Голувка не вдалася.

НОВИНКИ

— **„Під знаком апострофу“ — „чи український інтеліґент може навчитися писати правильно?“** — під такими гаслами відбудеться в найближчу неділю, 26. ц. м., год. 5. попол., у салі „Української Бесіди“ (вул. Рутовського 22), заходами „Т-ва письменників і журналістів ім. І. Франка“ **дискусійний вечір** на тему сучасних болячок українського правопису. Вечір започаткує короткий реферат д-ра Михайла Рудницького. Вступ за добровільними датками. Думаємо, що перший дискусійний відчит на таку актуальну тему збере масово не лише робітників пера та студіюючу молодь, але взагалі всіх тих інтеліґентів, які відчувають болюче аномалію істнуючого правописного хаосу.

— **„Богема“ Пучінія з А. Касавеккі, Марією Сокіл та Антоном Рудницьким.** В середу 22. ц. м. виступить у львівській опері вдруге й останнє славетній тенор медіолянської опери „Ля Скаля“, Агостіно Касавеккі, як Рудольф в опері Пучінія „Богема“. Його партнеркою буде знову Марія Сокіл. У партії Мізети виступить п-ні Евгенія Ласовська, за дириґентським пультом стоятиме Антін Рудницький.

ПРОСИМО ЗВЕРТАТИ УВАГУ НА ВИДАННЯ Львівської Філії Українського Краєвого Товариства охорони дітей і опіки над молоддю!

На основі рішення Виділу 50 проц. знижка цін, а саме:

1. ч. **„Порадник для матерей“** Д-ра Ан. Барвінського	0.70	зол.
2. ч. **„Українській дитині“.** Ілюстр. збірник	0.40	„
3. ч. **„Юрза Мурза“** Юр. Шкрумеляка	0.40	„
4. ч. **„Малий лікар“** Юр. Шкрумеляка	0.50	„
5. ч. **„Жінка як мати“** Д-ра Долинського	2.—	„
6. ч. **„Що дівчина і її мати знати повинна“** Д-ра Подолинського	0.75	„
7. ч. **„Діточі садки“** І. Блажкевич	1.10	„

— **Студенти проти алькоголю й тютюну.** „Секція Українських Студентів Абстинентів“ при Т-ві „Відродження“, що поставила собі за ціль вести протиалькогольну акцію у першій мірі серед студентства, а далі й серед широкого українського загалу, перевела в неділю свої річні загальні збори. Як показали звіти, Рада Секції мала 16 засідань, уладжувала сходини членів з рефератами, перевела дві всестудентські анкети, поширювала відродженецьку літературу і т. д. Нинішній стан серед студентства такий, що майже ніхто не вживає алькоголю і тютюну. До нової Ради Секції увійшли студенти: Утриско — голова, Бойко — заст. голови, Костюк — секретар, Лютий — скарбник, Кузик — пресовий референт, Луцький — орг. реф., Колтунюківна, Бодревич і Ценко.

— **Закупно образів І. Труша.** Всім жертводавцям та установам, що добровільними датками причинилися до закупна двох картин недужого артиста-маляра Івана Труша для Музею Т-ва, складає щиру подяку **Наук. Т-во ім. Шевченка.**

— **Ювилей Б. Лепкого в Перемишлі.** Дня 15. ц. м. відсвяткувала молодь української держ. гімназії в Перемишлі ювилей Б. Лепкого. В програму увійшли промови проф. д-ра Е. Грицака та уч. VIII. кл. Кушніра, хорові точки до слів Б. Лепкого під батутою проф. Волянського, а врешті вистава творів ювилята. Промова д-ра Грицака дала докладний образ літературної й наукової діяльности ювилята й музична частина

30.000 БУВШ. ЯПОНСЬКИХ ВОЯКІВ ПРОТИ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ТОКІО, 21. II. ПАТ. На зборах бувш. японських комбатантів, в яких узяло участь понад 30.000 осіб, приняли резолюцію проти Ліґи Націй. Обіцюють вони якнайгарячіше піддержувати уряд. Голова союзу комбатантів підкреслив вагу хвилі та конечність віддати життя за рідний край. Подібні резолюції приняли на прилюдних зборах, що відбулися при участи 8.000 осіб.

ПЕРЕД ГОЛОВНИМ БОЄМ ЗА ДЖЕГОЛЬ.

ТОКІО, 21. II. ПАТ. Військові операції в Джеголі держать у тайні. Військова влада не дала досі ніякої вістки в справі дати, коли почнуться військові операції на велику скалю на півн. китайськім фронті, одначе м-ство військових справ дає зрозуміти, що це станеться небаром. У політ. колах кажуть, що вже тепер на кордоні Джеголю треба сподіватися боїв між обома арміями. Мабуть японці й манджурські війська стараються притягти для незалежної Манджурії китайських партизанів із Джеголю.

ПЕКІН, 21. II. ПАТ. Згідно з повідомленнями з Мукдену здогадуються, що японці урухомлять дві або більше дивізій війська і багато літаків. Урядові японські кола кажуть, що не є передбачений сильний спротив у півн. частині провінції Джеголю.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Під пеленками рідного промислу.

— Маю честь представитися промисловець Н.

— А чим промишляєте?

— Покищо жду. Не можу ще вибрати бранжі.

— Дивно. Адже в нас стільки продуктів жде на фабриканта!

— То ви, добродію, поняття не маєте, як справа стоїть. Я не з таких промисловців, що кидають гріш на непевне. Йду тільки на „зіхера".

— Іменно?

— Іменно так: саме рішаюся між цукорками і пастою до взуття. Але до цукорків дорожча машинерія. Здається, возьмуся до пасти.

— Пощо? Адже ми вже маємо фабрику пасти?!

— Саме тому. По ній видно, що це є інтерес певний. Промисловець походить від слова промишляти, а промишляти — значить комбінувати.

І комбінує. На папері виходить як золото, а що на ділі?!

Починається конкуренція не в якості, не в ціні, а в патріотизмі. Купить крамар одно — покупці жадають другого, купить друге — покупці хочуть першого. Буде так рік, два, а врешті і крамар і покупці вернуться до третього. А цей третій ні не наш, ні не дешевий, ні не добрий.

Говорили раз до мене кілки до черевиків:

— Тільки літ ждемо на українську фабрику і ані руш діждатися.

А я питався в промислових колах:

— Чому не робите хто кілків до черевиків? Маю враження, що був би величезний збут. Подумати тільки: тисячі кооператив!..

— Ваша правда — кажуть — але не зовсім. Кілки... Чому ні... можна але нехай хтось зачне. Побачимо як піде, а тоді вже й ми возьмемось за це. На сліпо, бачите, трохи небезпечно.

Треба признати: мало хто береться „на сліпо".

Але вже як хтось возьметься, то напевно буде мати швидко наслідників „на риджене".

Казали мені люди, що в столиці Альбанії виїхав одного разу на вулицю візок з оріхами. Новість. Люди підступають, купують.

Побачили це альбанські промисловці і на другий день виїхало пятьдесять візків і всі з оріхами. Ніодин промисловець не додумався до помаранч, яблук, чи фіґ. Бачив, що оріхи йдуть — давай оріхи. А за тиждень зникли всі візки разом з тим першим.

Я далекий від того, щоби порівнювати нас із альбанцями, але от так мимоходом згадав, може колись придасться.

Кожний бачить, що український промисл ще в пеленках. Маю враження, що наслідування не розширять тих пеленок, а тільки їх... збавлять.

Галактіон Чіпка.

МАНДЖУРСЬКИЙ УЛЬТІМАТ ДО КИТАЮ.

ТОКІО, 21. II. ПАТ. Із Чань-Чуну повідомляють, що манджурський уряд постановив вислати завтра до головнокомандуючого китайських військ на північному фронті Чань-Сю-Ліяна ультімат. Домагатиметься в ньому відкликання китайських військ із провінції Джеголь. Ультімат домагається відповіди нанкінського уряду до 24 години.

АВСТРІЙСЬКА ВІДПОВІДЬ НА ФР. Й АНҐ. НОТУ.

ВІДЕНЬ, 21. II. ПАТ. Рада міністрів на надзвичайному засіданні радила над відповідю на французьку й анґлійську ноту в справі зброї, перевезеної з Італії до Гіртенберґу в Австрії. Рада міністрів одноголосно одобрила проект, предложений канцлером.

ЗА ЧЕСТЬ АВСТРІЇ — ЧИ ЗА ДЕРЖ. ПЕРЕВОРОТ?

ВІДЕНЬ, 21. II. ПАТ. На зборах Гаймвери, в яких узяли участь міністри, що належать до ґрупи Гаймвери, представники нім. Штальгельму й мадярських бувш. фронтовиків кн. Штаремберґ візвав австрійський уряд, щоби в ґіртемберській справі стояв твердо на свому становищі та боронив чести Австрії. Уряд і президент австр. республики повинні здобутися на заведення порядку без парляменту.

Орган австр. гітлерівців „Дойтш-Естерайхіше Тґецтґ." обговорюючи повищі збори, підозріває, що Гаймвера плянує з членами уряду якийсь держ. переворот. Та нац.-соціялісти не мають довіря до теперішнього уряду й тому в цьому держ. перевороті не візьмуть участи.

була дуже старанно виконана. Свято звеличив своєю присутністю начальник львівської кураторії Юс, котрий з великим зацікавленням прислухувався усім точкам концерту. Головна заслуга у влаштованні цього свята, що випало справді дуже величаво, належить у першій мірі директорові цього заведення п. Шахові та молоді, згуртованій в шкільній читальні.

— **В обезпеченні домашної служби має наступити зміна.** Досі обезпечувалося слуги обовязково в Касі Хорих тільки на випадок недуги за місячною оплатою 4.73 зол. Тепер службодавці мають обезпечувати їх також від нещасливих випадків та інвалідства. Оплата виносить 7 зол. місячно.

— **Перепачковані запальнички.** Гранична сторожа у Львові арештувала Ґізелю Беркович із Зboсіння та Каз. Бялковського з Левандівки, найшовши при них 600 запальничок, перепачкованих з Німеччини. Запальнички сконфісковано, а арештованих передано слідчому судді.

— **Домовини перед університетом.** У звязку з проектом закону про вищі школи на варшавськім університеті були 20. ц. м. студентські демонстрації. Між іншим студенти принесли до університетського будинку домовину з демонстраційними написами. Опісля положили домовину перед університетом на трамваєвих шинах.

— **Напад в білий день.** На вул. Галицькій у Львові в год. 3. два опришки заступили дорогу Ядв. Пехтлевій, жінці вищого службовця маґістрату. Один із опришків підставив Пехтлевій ногу, а коли вона впала другий вирвав торбинку з 70 зол., книжочкою каси щадничої і ін. Опришки втекли.

— **Лещатарі під сніговим осугом.** Три лещатарі зі Львова, д-р Ад. Зелінський, Пухальський і студент Г. вибралися 20. ц. м. лещатами на Заросляк біля Ворохти. Коли находилися на узбічу Заросляка, засипав їх великий сніговий осуг. Негайно надбігли на допомогу люди й урятували тільки Зелінського та Пухальського, а третього лещатаря не добули спід снігу досі, хоч шукає за ним 40 вояків. Із Закопаного повідомляють, що там погибла в подібний спосіб лещатарка з Лодзі.

— **Занґару засудили на досмертну вязницю.** В Міямі відбулась 20. ц. м. судова розправа проти італійського громадянина Занґари, що виконав перед кількома днями револьверовий замах на Рузвельта. Занґара признався до закиненого йому вчинку і жалував, що йому не вдалося вбити президента. Розправа тревала коротко, після чого Занґару признано винним наміреного вбивства у чотирьох випадках і засуджено за кожний злочин окремо на кару по 20 літ вязниці, отже разом на 80 літ. На основі обсвязуючого закону ту кару скумульовано й перемінено на досмертну вязницю. Після прочитання присуду Занґара сказав: Пане суддя, не будьте скромним і дайте мені 100 літ вязниці! — Стан здоровля бурмістра Чермака і пані Джіль поправився. Однак якби хтось із жертв замаху Занґари вмер, тоді він стане ще раз перед судом не за намірене вбивство, але за вбивство і буде засуджений на кару смерти.

— **Відчит** на тему:: „Електричні виміри" виголосить інж. Величко Юрій в середу дня 22. лютого в год. 6.30 веч. в салі Українського Технічного Т-ва, Львів, Ринок 10/II. Просять зацікавлених членів і гостей прибути.

— **Відчит.** В четвер, 23. ц. м. в год. 6.30 вечором відбудеться в салі „Української Бесіди" відчит пр. Гриневецького про новий карний закон. **Виділ Т-ва Укр. Правників.**

З опери.

„ФАВСТ" з *А. Касавеккі, Марією Сокіл* та *Антоном Рудницьким.*

В останню неділю, 19. ц. м. у титуловій партії „Фавста" пізнали ми 1-го тенора „Ля Скалі" Аґостіно Касавеккі. Ця фірма спонукала декого з глядачів до вищих сподівань, ніж їх оправдав чужинецький гість, а проте він представився таки як артист високої кляси. Низина голосу слабка, зате блискуча гора з лірично-металічним звуком. Легкість співу йде в нього в парі зі свободою гри. Всеж, геройкою вечора була п-ні Марія Сокіл, а не Касавеккі. Ми вже мали нагоду ствердити, що Марґарета з її мягкістю та ліризмом — це одна з „репрезентативних" її партій, яка знаменито відповідає однаково сценічним як голосовим даним артистки. П-ні Сокіл була знаменито диспонованою. П. Ужейко це рішуче один із найкращих Мефістів, які бачила львівська сцена: глуха краска його глибокого голосу особливо підходить до цієї партії, а хист характеризації артиста подиву гідний. Цілість втримував вправною рукою Антін Рудницький, що було тим важче, що — здається — вистава відбулася без попередньої проби. *x.*

З кіна.

КІНА „КОПЕРНИК" і „МАРУСЕНЬКА": *„ЧОРНИЙ КАПІТАН".*

Хто любить море, боротьбу людей із бурevіями, шум вітрил і тріскотню розбитих щоглів, той може поглянути на гарні картини у цій фільмі. Є тут і велика ловля кита. Джон Беррімор — один із найкращих американських артистів створив дуже цікаву постать завзятого моряка.

Дописи.

БУРШТИН.

Оснування філії Т-ва „Зоря". В неділю 12. ц. м. відбулися в домівці читальні „Просвіти" в Бурштині установчі збори філії Т-ва „Зоря" при дуже численній участи українських ремісників, промисловців і торговців. Збори отворив д-р Микола Срібний. Потім зібрані вибрали головою зборів п. Будного Еміліяна, а секретарем п. Копчинського Володимира. Після відчитання і принятия статуту вписалося у члени „Зорі" 73 членів, з того 20 жінок. Опісля збори вибрали членів виділу і контрольної комісії, які зараз по зборах уконституувалися так: голова Будний Еміліян, заст. голови Николайко Дмитро, секретар Копчинський Володимир, скарбник Хованець Марія, господар Терешків Іван, бібліотекар Боднар Микола, член виділу Сеник Микола; заступники: Будний Степан і Терешків Микола. Контрольна комісія: Мрочко Теодор і Хованець Володимир. При внесках і запитах забирали слово: Данів Василь, Мрочко Теодор, Николайко Дмитро, Будний Степан і д-р Бараболяк, який закінчив збори гарною річевою промовою.

ЯВОРІВЩИНА.

Епідемія черевного і сипного тифу. Яворівський повіт — це хіба один з найбідніших у Галичині. Земля піскова та й такої мало, а ліси належать переважно дідичам. Населення все терпіло нужду й тому перед війною дуже багато сільської бідноти, попри зарібки на місцевих фільварках, шукало хліба в Прусах і за океаном. Тепер еміґрація утруднена, а на фільварках роблять машини. Помагало собі населення теж домовим промислом, що тут сильно розвинений, як напр.: вироби з соломи, з ситнику і з дерева. В самім Яворові — що хата то ремісник, або й два. Та через крізу ремесло стратило рацію істнування. За останню зиму в повіті запанувала страшна нужда, з якою прийшли її невідлучні союзники — черевний і сипний тиф. З поодиноких сіл доходять тривожні вісти — тут хорі, там хорі, тут уже дзвонять, там домовину тешуть!.. Ствердили тифи у Чолгиних (кільканадцять занедужань і смертні випадки), у Вільшаниці, Вільці Росівській. Доходять вісти з цілої низки інших сіл. Здавалосяб, що супроти такого грізного ворога покликані чинники змобілізують усі сили, щоб епідемію в першій мірі зльокалізувати, а відтак приступити до лічення недужих. Та в дійсности так воно не є. Повітовий фізик показується за мало енерґійним до

споняення завдань, до яких він покликаний з титулу своїх обовязків. Ще дня 3. лютого приїхав до Яворова відділ тифозного шпиталю Черв. Хреста, та — на жаль — до сьогодні (7. лютого!) шпиталь ще не розпакова ний, ще не функціонує, а тиф тимчасом шаліє. Також не розуміємо поведення відповідальних чинників, які дають лікувати тифозних, а не думають усунути причин тифу. В дійсности причиною сипного тифу є не вош, але голод, холод і нужда населення. Вони, оч і посередні, але дійсні причини епідемії тифу. Міським робітником опікується і влада і ріжні суспільні організації, але ніхто не реєструє безробітної сільської бідноти, тих пожовклих як моркза людей, що з нужди й голоду на ногах не можуть устояти. Уважаємо, що влада повинна негайно прислати в повіт якусь кількість грошевих чи харчевих засобів і при помочі громадянських чинників розділити їх між сільську бідноту. Щойно тоді можна буде думати про лікування.

Йордан з перешкодами. В селі Грушові молодь хотіла прибрати полонку, де мало відбутися посвячення води на Богоявлення і тому попри сосонки й хоругви помістила також ленту з написом „Боже, Україну спаси!" Цей напис не подобався Ленчнарові, ком. постерунку з Дрогомишля, і він тепер сіє по селі трівогу, що це злочин, що це „політична справа" і що той, хто цей напис зробив, буде караний. В тій справі робив навіть ревізію у крамарки Анастазії Букрій.

Аматорські вистави. Дня 29. січня ц. р. відіграла читальня „Просвіти" з Яворова-Підмісто комедію „Трьох до вибору", а дня 5. лютого ц. р. амат. гурток гімназії У. П. Т. виставив „Верховинців". У Яворові занівся такий звичай, що кожний амат. гурток має „свою" публику. Публика читальні з Підмістя в дні 29. І. не дописала, зате дня 5. II. було її досить. Про оба згадані гуртки треба сказати, що виставу зачали дуже спізнено і без доброго режисерського нагляду. Це останнє тим гірше відбивало на виставі гімназистів, бо грали інтелігентні хлопці і повинні були мати якогось „ширшого" режисера хочби з учительського збору.

БУЧАЧЧИНА.

Загальні збори читальні „Просвіти" в Ліщанцях. Дня 29. І. ц. р. відбулися заг. збори читальні „Просвіти" в Ліщанцях. Збори перейшли серед великого зацікавлення. Із звітів слідно було, що діловодство читальні в найкращому порядку. Читальня побудувала власний дім, який треба ще тільки виправити. До читальні належать майже всі дорослі хлопці і старші господарі, а багато між ними є таких, котрі мають по 5 і 10 зол. зложеної наперед членської вкладки. Праця в читальні йшла у всіх напрямках і була вповні успішна. При цьому варто зазначити, що село Ліщанці — це побіч кількох інших найкраще зорганізоване село повіту.

Заг. збори читальні в Ріпинцях. В неділю 5. II. ц. р. відбулися заг. збори читальні „Просвіти" в Ріпинцях. Присутніх на зборах до 50 осіб, у цьому третина дівчат і жінок. Життя в читальні у звітовому році, як і в минулих роках, пульсувало дуже слабо. Недостача власної домівки — це побіч інерції виділу найбільша перепона у праці. Може новообраний виділ оживить працю і збудить заспалих людей. Делегатами філії з Бучача були: п. Володимир Кольцьо, урядовець філії і мгр. Г. Данилів, секретар філії.

Збори читальні „Просвіти" в Бариші. Того самого дня (3. II.) відбулися заг. збори читальні „Просвіти" в Бариші. Бариш, який має 5.000 мешканців, належить до ряду міст (навіть не містечок на основі законних розпорядків), але організації та установ нема в ньому навіть таких, як у свідомішому селі. Майже дві третини населення творять поляки і вони використовують нашу незорганізованість, заманюючи хлопців до „Стшельця" й інших своїх товариств. На збори читальні явилося кругло 40 осіб, що на число біля 2.000 українців робило пригноблююче враження. Із звіту голови о. Михайла Божака, сотр. в Бариші, слідно було, що ціла енергія виділу спрямована була довкола будови дяківки, де має знайти приміщення і читальня, яка дотепер міститься у відступленій дяком кімнаті. Членів, які заплатили вкладки, має читальня ледви 36, так що вона залягає з вкладкою до Гол. Т-ва за 1932 р. Є надія, що новий виділ, головою котрого вибрали вдруге о. М. Божака, буде працювати інтенсивніше, бо цього вимагають і обставини, серед яких приходиться жити українцям у Бариші, і загроза національних втрат. Проводив зборам делегат філії мгр. М. Білоскурський.

Містерії зі шкільними деклараціями. Почався час вношення шкільних декларацій за польською мовою навчання. Не зважаючи на законну заборону, саме вчителі-поляки найбільше агітують та намовляють українських батьків, щоби стягали підписані вже декларації і підписали інші, такі самі, тільки за „паньствовою" мовою навчання. І так у селі **Пишківцях** місцева учителька передала шкільними дітьми нові декларації, щоби батьки їх підписали. Селяни не хочуть цього робити, але з другої сторони бояться шикан учителів (льок), бо на цьому терплять їхні діти. Таксамо в **Зеленій** учитель Ян Добжанський кличе батьків до себе додому, просить сідати, накручує радіо і заводить балачку про те, що мовляв, то недобре, що вони вимагають школи з українською мовою навчання, що дітям треба вміти по польськи, бо як то нас — каже — вчили перед війною? А кінцевий висновок: підпишіть декларацію за „паньствовою" мовою у школі. Крім того учителя за такими деклараціями агітує також, а навіть розносить їх людям по хатах, таки наш Василь Піддубний, який колись мав свою крамницю, а тепер, видно, пішов у найми. Буває і таке, що роздратовані селяни, обурені на нього, викидають його, часом і з розмахом, з хати, але що ж, коли і він хоче заробити чи комусь прислужитись. В селі **Бобулинцях** дир. школи Партика ще в часі вношення шк. декларацій за українською мовою робив людям усякі труднощі, сидів цілий час підчас підписів декларацій у гром. уряді, контролював батьків, чи мають право підписувати, словом — війт пішов у кут, а урядував п. Партика. При цьому не обходилося без лайки і всяких висказів, які, хоч падали з уст педагога, але були далеко непедагогічні. Тепер знову почалися відомі з давніших літ містерії з погрозами, намовлюванням, обіцянками і т. д. Одначе в загальному треба сказати, що наш селянин держиться твердо.

—п—

СПОРТ.

ЗМАГАННЯ ЗА МИСТЕЦТВО ЛЬВОВА У ПІНҐ-ПОНҐУ.

В середу 22. II. буде продовження пінґ-понґових змагань за мистецтво Львова. Всі змагуни, що закваліфікувалися до дальших розгривок, являться в год. 16. в залі Акад. Дому. Фінали відбудуться тамже від години 18-ої веч. Гостям раді!

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Ілько Борщак і Рене Мартель: ІВАН МАЗЕПА. Життя й пориви великого гетьмана. Львів, 1933. Накладом „Червоної Калини". Переклав з французької мови і передмову написав *Михайло Рудницький.* Додаток: *„Мазепа"*. Дві *поеми:* Байрона в перекладі Д. Загула і В. Гюго в перекладі Мих. Рудницького. Стор. 180. Формат 8°. Мистецька окладинка кисти артиста В. Дядинюка.

ЖУРНАЛИ:

„ДАЖБОГ", місячний літературний журнал. Ч. 2. Львів, лютий 1933. Зміст: П. Обаль: Екслібріси; Поезія: Є. Маланюк, Р. Завадович, Б. І. Антонович, Я. Заремба, Б. Кабарівський і Я. Ярий; Ю. Шматера: Зимою; К. Кабарівський: Без вини; Переклади: Дж. Голсверши: Сальта про побіс перекл. Л. Бурачинська; Пародії: Т. Орисіо, Субота; Статті: Е. Ю. Пеленський: Плужанство на зломі; П.: Юрко Шматера; Театр: Жабуріння; Хроніка.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР", орган Краєвого Т-ва Господарського „Сільський Господар", Львів, дня 1 лютого 1933. Ч. 3. Рік XIX.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Доляр в приватних оборотах зол. 8.91.

Золото: 10 рублів 48.—, 20 корон 38.—, 20 франків 36.—, 1 доляр 9.02.

Срібло: 1 корона 0.30, 1 рубель 1.25, 1 фльорен 0.70

Трансакції. Продажа. Купно.

Данціґ 173.90, 174.33, 173.47, Голяндія 359.10, 360, 358.20, Льондон 30.67, 30.82, 30.52, Ню Йорк чеки 8.901, 8.921, 8.881, Ню Йорк кабель 8.905, 8.925, 8.985, Париж 35.12, 35.21, 35.03, Прага 26.41, 26.47, 26.35, Швайцарія 172.90, 173.33, 172.47, Італія 45.61, 45.83, 45.39, Берлін 212.90.

Акції.

Банк Польський 79.25.

ЗБІЖЕ.

Льоко Підволочиська. Ціни біржеві, ціни ринкові: Пшениця двірська 740 31.50—32.00, Пшениця двірська 720 30.50—31.00, Пшениця збірна 29.50—30.00, Жито одноціле 16.75—17.00, Жито збірне 15.75—16.00, Ячмінь на мливо 12.00—12.50, Кукурудза краєва 13.25—13.75, Фасоля біла 15.00—18.00, Бобик 11.50—12.00, Вика чорна 10.50—11.00, Гречка на мливо 16.50—17.00, Сімя конопляне 26.00—27.00, Висівки житні 7.00—7.25, Висівки пшеничні 7.00—7.10, Крупи гречані 32.00—33.00, Макуха льняні 17.00—18.00, Висівки пшен. грубші 7.00—7.50.

Льоко Львів: Пшениця двірська 720 32.00—32.50, Пшениця збірна 31.00—31.50, Жито одноціле 18.25—18.50, Жито збірне 17.25—17.50, Мука пшен. 50-проц. 00 57.00—57.50, Мука пшен. 60-проц. 0 52.50—53.50, Мука житня 55-проц. 00 34.00—34.50, Мука житня 65-проц. 0 32.00—32.50, Висівки житні 7.25—7.50, Висівки пшен. 8.75—9.00.

Інші курси незмінені.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 20. і 21. II. за масло по 2.50 зол. — 21. II.: сметана 0.70, молоко 15—17, яйця 4.40—4.60.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10